

УДК 338.984

А.Ю. ЛУК'ЯНИЦЯ, В.Ю. ВЕРЮТІНА**ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ**

В статті наведено аспекти інноваційної діяльності підприємства, розширено загальну класифікацію технологічних інновацій; запропоновано підходи з адаптації методики оцінки інноваційного потенціалу, позиціонування підприємства та рекомендації щодо типу інновацій, які можуть корелювати з майбутньою моделлю розвитку. Стаття досліджує питання розвитку інноваційної моделі ведення підприємницької діяльності на основі оцінки інноваційного потенціалу підприємства. Значна увага приділяється вибору відповідного типу інновацій. Обґрунтовується, що саме забезпечення довготривалого економічного зростання потребує інноваційної моделі розвитку.

Ключові слова: стратегія розвитку, технологічні інновації, підприємництво, матриця стратегій, інноваційно-інвестиційна діяльність, оцінка, збалансована система показників.

В статье приведены аспекты инновационной деятельности предприятия, расширена общая классификация технологических инноваций; предложены подходы по адаптации методики оценки инновационного потенциала. Рассмотрено позиционирование предприятия и даны рекомендации по типу инноваций, которые могут коррелировать с будущей моделью развития. Статья исследует вопросы развития инновационной модели ведения предпринимательской деятельности на основе оценки инновационного потенциала предприятия. Значительное внимание уделяется выбору соответствующего типа инноваций. Обосновывается, что обеспечение долгосрочного экономического роста требует инновационной модели развития.

Ключевые слова: стратегия развития, технологические инновации, предпринимательство, матрица стратегий, инновационно-инвестиционная деятельность, оценка, сбалансированная система показателей.

In the article the aspects of innovative activity of the enterprise are given, the general classification of technological innovations is extended. Approaches to adapt the methodology for assessing innovation capacity are proposed. The positioning of the enterprise is considered and recommendations on the type of innovations that can correlate with the future model of development are given. The development of an innovative business model based on an assessment of the company's innovation potential is explored in the article. Considerable attention to choosing the appropriate type of innovation is paid. It is justified that, precisely, ensuring long-term economic growth requires an innovative development model.

Keywords: development strategy, technological innovation, entrepreneurship, matrix of strategies, innovation and investment activity, assessment, balanced system of indicators.

Вступ. Глобальний економічний простір потребує вирішення стратегічних задач підприємства, серед яких забезпечення довгострокового економічного розвитку є одним із ключових завдань. Україна може забезпечити зростання конкурентоспроможності підприємств та поширення малого підприємництва за рахунок механізмів інноваційного розвитку.

На сучасному етапі актуалізації науки і технологій вирішення поставленої задачі можливе лише шляхом впровадження інновацій. Державна політика підтримує та сприяє інноваційно-інвестиційній моделі розвитку вітчизняної економіки. Так, підприємства малого та середнього бізнесу можуть отримувати від держави цільові субсидії на придбання та впровадження інноваційних технологій.

Для ефективної і конкурентоспроможної реалізації інноваційних ідей необхідно, щоб модель ведення підприємницької діяльності включала розвиток інноваційного потенціалу. Саме тому виникає необхідність пошуку нових методик оцінки інноваційного потенціалу, які б дозволили встановити поточний рівень інноваційності підприємства, його інноваційну відкритість та подальші можливі напрямки його розвитку.

Постановка завдання. Загальну класифікацію моделей ведення підприємницької діяльності проводили С. Покропивний, В. Попков та інші, які умовно розділили їх на класичну та інноваційну [1, 2].

Класична модель базується на найбільш ефективному використанні наявних ресурсів. Вона включає пошук реальних можливостей досягнення поставлених цілей шляхом аналізу та залучення наявних ресурсів. Слід зазначити, що в рамках даної моделі формується концепція управління об'ємами виробництва [1]. В результаті використання внутрішніх ресурсів очікується підвищення рентабельності, модернізація виробництва та незначне оновлення асортименту продукції. Інноваційна модель включає пошук нових шляхів розвитку, які обов'язково повинні базуватися на розробці та втіленні інновацій з подальшим отриманням додаткових прибутків та конкурентної переваги. Дослідженням типів інновацій, особливостей інноваційної діяльності та формуванням інноваційного потенціалу займалися В. Зянько, О. Савченко, Ю. Бажал, О. Косенко, О. Рудика, А. Шмидт та інші [3, 4, 5, 6]. О. Савченко, Л. Шаміна, О. Самсонова, А. Шмидт займалися дослідженням проблем становлення інноваційної моделі розвитку підприємства в сучасних ринкових умовах [3, 5, 6, 8]. О. Рудика, В. Зянько, запропонували авторські методики оцінки інноваційного потенціалу підприємства за допомогою системи інноваційних показників та матриць стратегій розвитку [7].

Однак, на наш погляд, у вітчизняних дослідженнях недостатньо рекомендацій, з точки зору, активізації інноваційної діяльності. Потрібно більш ретельно дослідити процедуру вибору та подальшого

використання конкретних типів інновацій, які і будуть основою майбутньої моделі розвитку інноваційного потенціалу.

Методологія. На базі теоретичних джерел та практичних підходів розробити рекомендації щодо побудови інноваційної моделі ведення підприємницької діяльності шляхом оцінки інноваційного потенціалу підприємства та активізації підприємницької діяльності за допомогою впровадження актуальних та ефективних інновацій.

Методика оцінки інноваційного потенціалу «InnovationScorecard» (IS) - система інноваційних показників, використовується у дослідженні.

Результати дослідження. Опрацьовані нами літературні джерела показали, що розподіл моделей ведення підприємницької діяльності на класичну та інноваційну є умовним і його використання можливе лише теоретично. Вітчизняні підприємства відносяться до більш класичної моделі та мають незначні інноваційні риси. Для того, щоб стати

конкурентоспроможними на світовому ринку, їм необхідно міняти свою модель розвитку на більш інноваційну.

Світова економіка характеризується постійним підвищенням впливу інновацій. Посилення науково-технічного прогресу і тенденцій, які властиві нинішньому етапу економічного розвитку, передбачає, що тип інновацій буде вирішальним, а економіка, відповідно, стане більш інноваційною. Саме тому розвиток конкурентоспроможності може йти тільки через інноваційну складову. Сучасна економіка потребує розвитку інновацій, підприємницької екосистеми, особливо її специфічного напрямку - інноваційного підприємництва [3]. Щоб стати інноваційним, підприємець повинен забезпечити динамічну інноваційну діяльність. Схематично цей процес наведено на рисунку 1.

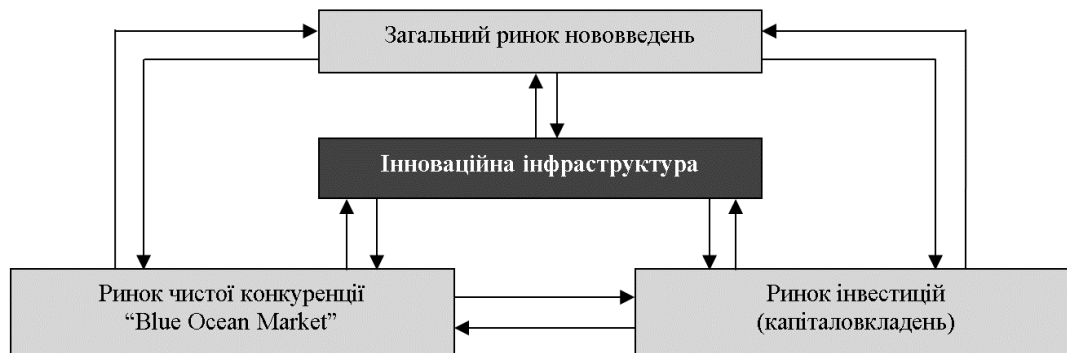

Рисунок 1 – Схема інноваційної діяльності в ринковому середовищі

Для того, щоб зрозуміти, як саме здійснюється інноваційна діяльність на підприємстві та дослідити її

складові, пропонуємо розглянути схему формування інноваційної діяльності підприємства (рис. 2) [2].

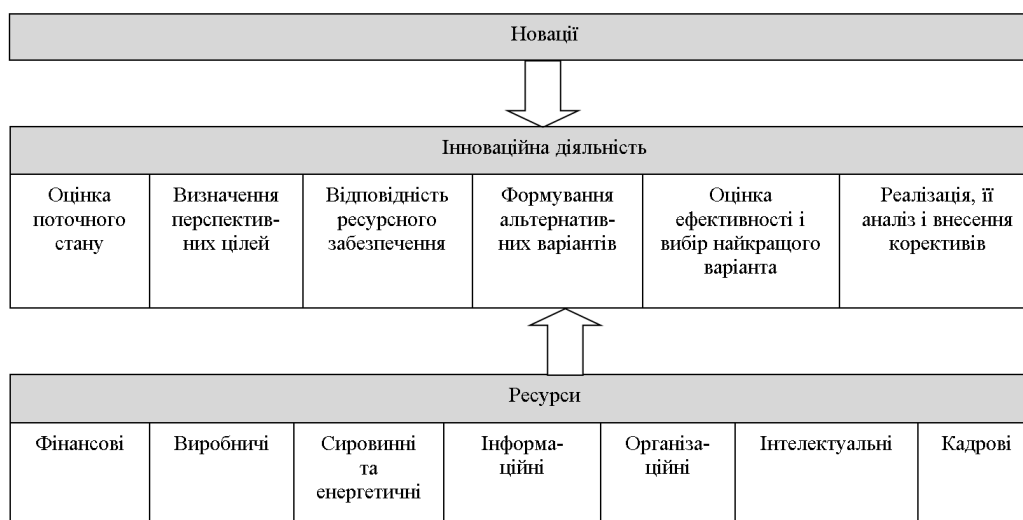

Рисунок 2 - Схема формування інноваційної політики підприємства

Як видно з рис. 2, будь-яка інноваційна діяльність підприємства починається з оцінки поточного стану та визначення перспективних цілей. Для цього необхідно на підставі моніторингу

дослідити, які саме інновації можливо включити до своєї моделі розвитку. Основні види інновацій в бізнес-моделях підприємств представлено в таблиці 1.

Таблиця 1 - Основні види інновацій в бізнес-моделях підприємств

Вид	Опис
Технологічні	спрямовані на створення і реалізацію нової продукції, технологій, модернізацію обладнання, реконструкцію приміщень, покращення засобів охорони навколишнього середовища
Виробничі	орієнтовані на розширення виробничих потужностей, диверсифікацію виробничої діяльності
Економічні	зміна методів планування виробничої діяльності
Торгові	орієнтовані на цільові зміни політики збуту
Соціальні	пов'язані з покращенням умов праці та забезпеченням гідних умов праці персоналу
Управлінські	направлені на покращення організаційної структури та кваліфікаційної структури кадрів, методів прийняття рішень

Інноваційні підприємства можуть визначатись як процес створення і комерційної експлуатації технологічних інновацій [3], тому ми досліджуємо саме цей тип інновацій в нашій подальшій роботі. Технологічні інновації включають в себе нові продукти і процеси та значні технологічні зміни продуктів і процесів. Вони є невід'ємною частиною інноваційного підприємства і насправді є важливими в агресивному конкурентному середовищі.

Технологічні інновації характеризуються високою ефективністю одночасно з необхідністю значних фінансових і людських ресурсів, тривалого часу впровадження, підвищення ризику невизначеності в отриманні майбутніх доходів. Їх умовно поділяють на види (рис. 3) [5].

Рисунок 3 - Основні види технологічних інновацій

Вдосконалення існуючих технологій забезпечує покращення показників конкурентоспроможності підприємства, вимагає незначних ресурсних затрат. Такий підхід найбільш часто використовується підприємствами, які займаються розвитком інноваційного потенціалу на початкових етапах.

Принципово нові технології, або радикальні інновації, вимагають значних капіталовкладень, ресурсів та часу на науково-дослідну діяльність. Також вони пов'язані зі значними фінансовими ризиками. При впровадженні цього типу інновацій, необхідно розуміти, що капіталовкладення будуть значними, а от ефект від їх використання спрогнозувати досить складно. В той же час, у випадку успішної реалізації інноваційного продукту, перед підприємством відкривається абсолютно новий сегмент ринку – “BlueOceanMarket” [6], який характеризується відсутністю конкурентів і можливістю самостійно встановлювати ціни, фактично роблячи підприємство монополістом. В даному випадку буде ефективним використання маркетингової стратегії «Зняття вершків» з метою отримання надприбутків.

Нові технологічні регламенти забезпечують покращення якості продукції. Їх розробка вимагає

умовно незначних капіталовкладень, характеризується низьким рівнем економічних ризиків. Як результат, дозволяє покращити імідж підприємства та продукції, що робить їх більш конкурентоспроможними.

На нашу думку, нове обладнання та технологічне оснащення доцільно об'єднати в одну групу, оскільки ефективність від їх впровадження приблизно однакова. Вони вимагають значних капіталовкладень, причому як одноразових початкових, так і поточних на обслуговування. В результаті їх реалізації очікується ріст об'ємів виробництва, підвищення якості продукції, покращення умов праці, безпеки на виробництві або охорони навколишнього середовища.

Також необхідно розглянути класифікацію інновацій за рахунок ступеню змін [3]:

- радикальні (основні);
- інновації поліпшення;
- інновації модифікації.

Ці типи інновацій відрізняються один від одного за глибиною фаз життєвого циклу та необхідністю матеріальних і фінансових ресурсів [4].

Класифікацію технологічних інновацій залежності від глибини змін наведено рис. 3. Результати представлені на рисунку 4.

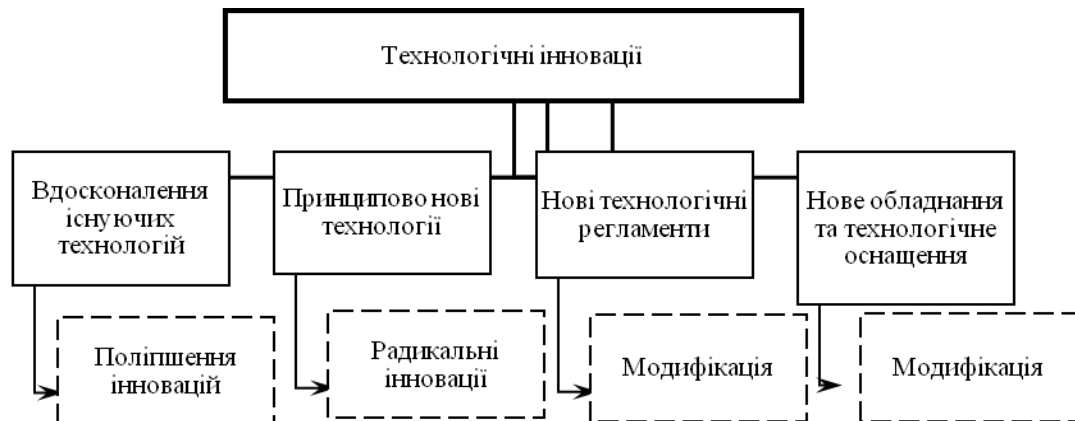

Рисунок 4 - Класифікація технологічних інновацій відповідно до глибини змін

Для того, щоб визначити які саме інновації стануть ефективною основою при формуванні стратегічних цілей майбутньої моделі розвитку, необхідно провести оцінку поточного стану (відповідно до схеми формування інноваційної політики підприємства (рис. 2)).

Слід зазначити, що підприємство досліджується з позиції інноваційної активності та відкритості до інновацій, тоді оцінка поточного стану має враховувати не лише фінансово-економічні показники діяльності, а і особливості формування інноваційного потенціалу підприємства. Ми пропонуємо використовувати методику оцінки інноваційного

потенціалу як систему інноваційних показників кількісної оцінки сукупності факторів, що впливають на інноваційний розвиток підприємства. Інноваційну систему показників складає оцінка [7]:

інноваційної стратегії;
інноваційного процесу;
забезпечення ресурсами;
інноваційної структури;
інноваційної культури.

Загальна система інноваційних показників представлена в таблиці 2.

Таблиця 2 - Методика складання системи інноваційних показників

Критерії	Фактори	Вага фактору	Відповідь			Оцінка
			Ні(0)	Частково (0,1-0,9)	Так(1)	
Інноваційна стратегія	Середній час розробки інноваційного проекту у порівнянні з конкурентами є більшим?	0,3				
	Чи підтримує підприємство основну діяльність на світовому рівні?	0,2				
	Розмір виручки від реалізації продукції (послуг) за останні три роки більший в порівнянні з конкурентами?	0,5				
	Всього	1,0				
Інноваційний процес	Чи враховує підприємство пропозиції та побажання споживачів, постачальників в інноваційних проектах?	0,6				
	Підприємство займається пошуком інноваційних ідей?	0,3				
	Чи здійснюють керівники певні заходи для розвитку інноваційного проекту?	0,1				
	Всього	1,0				
Забезпечення ресурсами	Чи є витрати на НДДКР для підприємства - інвестиціями?	0,3				
	Чи здійснюється обмін ноу-хау внутрішніми постачальниками для пошуку інноваційних ідей?	0,5				
	Підприємство використовує команду компетентних експертів в основній діяльності?	0,2				
	Всього	1,0				
Інноваційна структура	Чи існують на підприємстві неформальні команди, які займаються інноваційними проектами?	0,6				
	Інформація про кращих спеціалістів є доступною і прозорою?	0,2				
	Підприємство докладає певних зусиль для подолання інноваційних бар'єрів?	0,2				
	Всього	1,0				
Інноваційна культура	Чи спостерігається динаміка зростання рівня організації навчання і управління знаннями на підприємстві?	0,4				
	Чи залучаються в процес навчання та управління знаннями робітники, незалежно від обов'язків і службових посад?	0,3				
	Чи визнають співробітники важливість інновацій та їх вклад у розвиток підприємства?	0,3				
	Всього	1,0				

Кожен з параметрів оцінюється за шкалою від нуля до одного. Методика базується на опитуванні, яке відноситься до конкретних якісних показників. Перевага цього методу полягає в тому, що він дозволяє оцінити якісні показники кількісно без застосування складних розрахунків, що робить його використання доступним для будь-якого типу підприємств.

Таким чином, складові системи інноваційних показників мають вагу, враховуючи якуможливо скласти рейтинг інноваційного потенціалу підприємства. Наступним кроком відбувається

позиціонування підприємства на матриці стратегій розвитку (рис. 5) [5].

Матриця стратегій складається з 16 квадрантів, кожен з яких відповідає позиції підприємства відповідно до оцінки інноваційного потенціалу у поєднанні з рівнем економічного зростання. Оскільки оцінку інноваційного потенціалу запропоновано проводити за п'ятибальною шкалою, квадранти матриці стратегій відповідно розподілено за шкалою від нуля до п'яти.

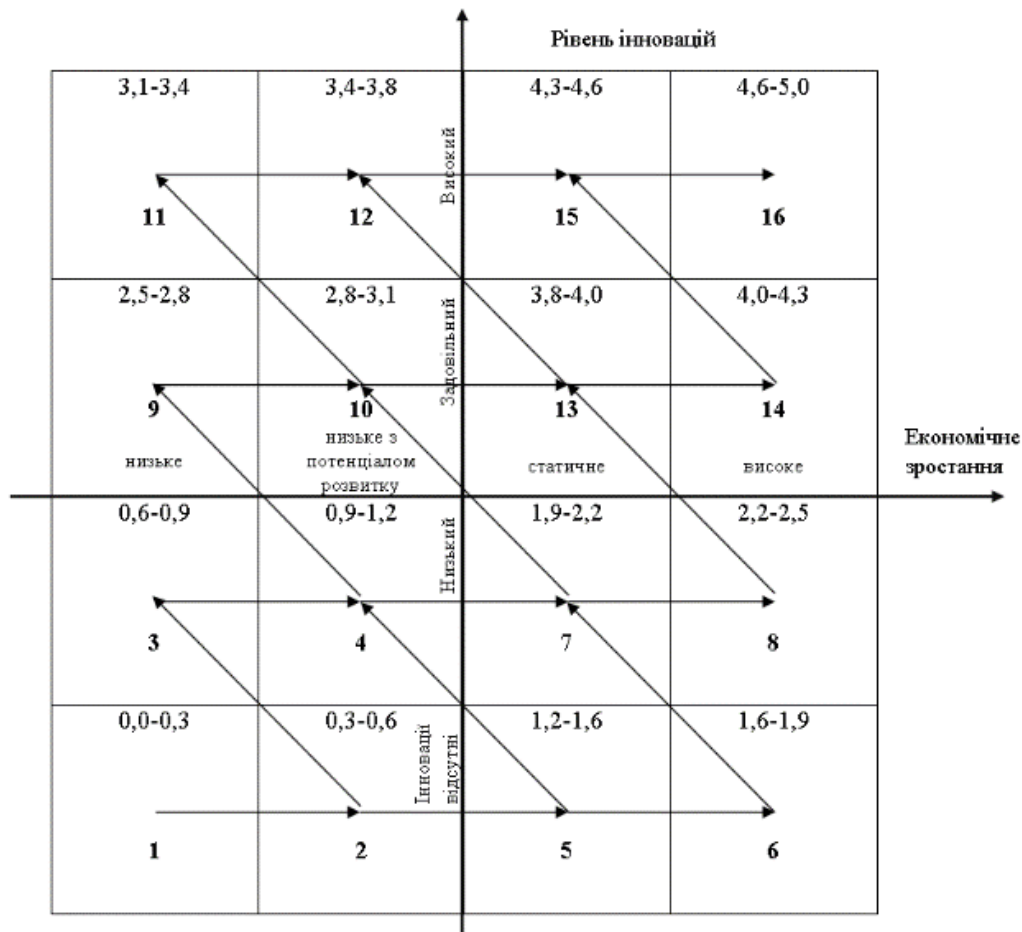

Рисунок 5 - Матриця стратегій розвитку інноваційного потенціалу

«Низьке» економічне зростання вказує на те, що підприємство не має коштів для того, щоб довести свої ідеї та розробки до стадії інноваційного продукту. Під «низьким економічним зростанням з потенціалом розвитку» розуміємо, що підприємство здатне профінансувати інноваційні проекти. «Статичне» економічне зростання – це стійкий економічний стан, який досягнутий завдяки реалізації добре відомої продукції, що користується попитом на ринку.

«Низький» рівень інновацій мають підприємства, які тільки починають формувати групи спеціалістів для впровадження інноваційної діяльності, однак фактичних результатів ще не отримано. «Задовільний» рівень інновацій мають підприємства, які в змозі запропонувати актуальні інновації, тобто задовольнити сучасні потреби ринку, однак

знаходяться на початкових етапах їх впровадження. «Високий» рівень інновацій – властивий підприємствам, що мають передові розробки і потенційний ринок, який ще не сформовано, тобто в майбутньому таке підприємство буде лідером у впровадженні інновацій, відкривши тим самим «BlueOceanMarket».

Для того, щоб зрозуміти, які саме інновації включити до моделі ведення підприємницької діяльності відповідно до поточної ситуації можна модифікувати матрицю стратегій (рис. 5) шляхом накладення типів інновацій, що рекомендуються відповідно до певної позиції.

Запропоновані рекомендації було побудовано з точки зору найменших ризиків, але кожне підприємство може самостійно вирішувати який тип

інновацій застосувати, враховуючи фактори зовнішнього та внутрішнього середовища. Не виключено варіант всіх трьох типів інновацій на підприємствах, де інновації раніше були відсутні.

Висновки. Таким чином було розглянуто існуючі моделі розвитку підприємства, види інновацій, складові інноваційної діяльності. Досліджено використання універсальної методики оцінки інноваційного потенціалу підприємства. Розглянуто та модифіковано матрицю стратегій розвитку інноваційного потенціалу за типами інновацій, які рекомендується взяти за основу інноваційної моделі розвитку. Усі запропоновані дії спрямовані на збільшення прибутку, забезпечення конкурентоспроможності продукції, відкриття нових сегментів ринку або укріплення вже існуючих позицій. Все це призводить до розвитку бізнесу відповідно до обраної стратегії. Методика є досить універсальною, що робить її доступною для будь-якого підприємства, яке вирішило активізувати підприємницьку діяльність та обрало інноваційний вектор розвитку.

Список літератури

1. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства. Підручник / за ред. С.Ф. Покропивного - К.: КНЕУ, 2008. - 383 с.
2. Организация предпринимательской деятельности. Схемы и таблицы. - СПб.: Питер, 2007. - 352 с.: ил. - (Серия «Учебное пособие»).
3. Innovative entrepreneurship: textbook/ authors: O. Savchenko, A. Tavkhelidze, A. Sokolov, E. Hakobyan at all/ Edited by Olga Savchenko. - Kharkiv: LL "Planeta-Print Ltd", 2016. - 200 p.
4. Інноваційне підприємництво: креативність, комерціалізація, екосистема: навчальний посібник для вищих навчальних закладів / за ред. д-ра екон. наук, проф. Ю. М. Бажала. - К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2015. - 280 с.

5. Шамина Л.К. Особенности внедрения технологических инноваций. / Л.К. Шамина, О.И. Самсонова // Экономика и экологический менеджмент : электр. науч. журн. — 2011. — №1.
6. Developing New Products and Services: textbook/ A. Shmidt - Washington: Saylor Academy, 2012. - 347 p.
7. Розвиток інноваційного потенціалу підприємств в умовах перехідної економіки [Монографія] / Под ред. О. Рудика. - Харків: ХНЕУ, 2006. - 254 с.
8. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і формирозвитку. Монографія. - Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. - 397 с.

References (transliterated)

1. Pokropyvnyy S.F. *Ekonomika pidpryyemstva*. Pidruchnyk / zared. S.F. Pokropyvnoho - Kiev: KNEU, 2008. - 383 p. [UA]
2. *Organizatsiya predprinimatelskoy deyatel'nosti*. Shemy i tablitsy. / V. Popkov, E. Evstafeva. - SPb.: Piter, 2007. - 352 p.: il. - (Seriya «Uchebnoeposobie»). [RU]
3. *Innovative entrepreneurship*: textbook/ authors: O. Savchenko, A. Tavkhelidze, A. Sokolov, E. Hakobyanatal/ Edited by Olga Savchenko. - Kharkiv: LL "Planeta-Print Ltd", 2016. - 200 p. [EN]
4. *Innovatsiynе pidpryyemnytstvo: kreatyvnist', komertsializatsiya, ekosistema*: navchal'nyy posibnyk dlya vyshcheyshcheykh navchal'nykh zakladiv / za red. d-raekon. nauk, prof. Yu. M. Bazhala. - Kiev: Univ. vyd-vo PUL'SARY, 2015. - 280 p. [UA]
5. Shamina L.K. *Osobennosti vnedreniya tehnologicheskikh novatsiy*. / L.K. Shamina, O.I. Samsonova // *Ekonomika i ekologicheskij menedzhment* : elektr. nauch. zhurn. — 2011. — no 1. [RU]
6. *Developing New Products and Services*: textbook/ A. Shmidt - Washington: Saylor Academy, 2012. - 347 p. [EN]
7. Rozvytok innovatsiynoho potentsialu pidpryyemstv v umovakh perekhidnoyi ekonomiky [Monohrafiya] / Pod red O. Rudyka. - Kharkiv: KhNEU, 2006. - 254 p. [UA]
8. Zyan'ko V.V. *Innovatsiynepidpryyemnytstvo: sutnist', mekhanizmy i formirozvytku*. Monohrafiya. - Vinnytsya: UNIVERSUM - Vinnytsya, 2008. - 397 p. [UA]

Надійшло(received) 11.11.2016

Бібліографічні описи /Библиографические описания /Bibliographic descriptions

Технологічні інновації та підприємництво в глобальній економіці / А.Ю. Лук'яниці, В.Ю. Верютіна // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). - Х.: НТУ „ХПІ”. - 2016. - № 48(1220).- С. 106-111 . Бібліогр. 8 назв. - ISSN 2519-4461.

Технологические инновации и предпринимательство в глобальной экономике / А.Ю. Лукьяница, В.Ю. Верютина // Вестник Национального технического университета "Харьковский политехнический институт" (экономические науки). - Х.: НТУ „ХПІ”. - 2016. - № 48(1220).- С. 106-111 . Библиогр.: 8 названий. - ISSN 2519-4461.

Technological Innovation and Entrepreneurship in the Global Economy / A.Y. Lukyanitsa, V.Y. Verutina // Bulletin of National technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (economic Sciences). - Kharkiv.: NTU "KhPI". - 2016. - № 48 (1220).- P. 106-111 . Bibliogr.: 8 names. - ISSN 2519-4461.

Відомості про авторів /Сведения об авторах /About the Authors

Лук'яниця Аліна Юріївна – аспірант кафедри організації виробництва та управління персоналом НТУ «ХПІ», м. Харків; тел.: (057) 707-68-18; e-mail: alina_lu@ukr.net.

Лукьяница Алина Юрьевна – аспірантка кафедри організації виробництва та управління персоналом НТУ «ХПІ», г. Харьков; тел.: (057) 707-68-18; e-mail: alina_lu@ukr.net.

Lukyanitsa Alina – PhD student business administration and personnel management department NTU "KhPI", Kharkiv; tel.: (057) 707-68-18; e-mail: alina_lu@ukr.net.

Верютіна Вікторія Юріївна – старший викладач кафедри організації виробництва та управління персоналом НТУ «ХПІ», м. Харків; тел.: (057) 707-68-18; e-mail: verutina.opup@gmail.com.

Верютина Виктория Юрьевна – кандидат економічних наук, професор кафедри організації виробництва та управління персоналом, г. Харьков; тел.: (057) 707-68-18; e-mail: verutina.opup@gmail.com.

Verutina Viktoriya – senior lecturer business administration and personnel management department, Kharkiv; tel.: (057) 707-68-18; e-mail: verutina.opup@gmail.com.